Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)

27 päivänä lokakuuta 2022*

Ennakkoratkaisupyyntö – Jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentäminen – Moottoriajoneuvot – Direktiivi 2007/46/EY – Tekniset eritelmät – Tietyn merkin alkuperäisiä osia vastaavien varaosien toimittamista koskeva tarjous – Tyyppihyväksyntää koskevan näytön puuttuminen – Tarjoajan antama ilmoitus siitä, että varaosat vastaavat alkuperäisiä osia – Valmistajan käsite – Näyttö – Julkiset hankinnat – Direktiivi 2014/25/EU

Yhdistetyissä asioissa C-68/21 ja C-84/21,

jossa on kyse kahdesta SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Consiglio di Stato (ylin hallintotuomioistuin, Italia) on esittänyt 14.12.2020 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet unionin tuomioistuimeen 3.2. ja 11.2.2021, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

Iveco Orecchia SpA

vastaan

APAM Esercizio SpA (C-68/21) ja

Brescia Trasporti SpA (C-84/21),

ja joissa asian käsittelyyn osallistuvat:

Veneta Servizi International Srl unipersonale,

VAR Srl,

Di Pinto & Dalessandro SpA ja

Bellizzi Srl,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. G. Xuereb (esittelevä tuomari) sekä tuomarit A. Kumin ja I. Ziemele,

julkisasiamies: M. Campos Sánchez-Bordona,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

kirjaaja: hallintovirkamies C. Di Bella,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 10.3.2022 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Iveco Orecchia SpA, edustajinaan F. Brunetti ja A. Vitale, avvocati,

– APAM Esercizio SpA, edustajanaan E. Zani, avvocato,

– Brescia Trasporti SpA, edustajanaan A. Salvadori, avvocato,

– Veneta Servizi International Srl unipersonale, edustajinaan S. Lago, A. Calegari, N. Creuso, N. de Zan ja A. Manzi, avvocati,

– Var Srl, edustajinaan M. Goria ja S. E. Viscio, avvocati,

– Di Pinto & Dalessandro SpA ja Bellizzi Srl, edustajanaan M. Lancieri, avvocato,

– Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan C. Pluchino, avvocatessa dello Stato,

– Euroopan komissio, asiamiehinään G. Gattinara, M. Huttunen ja K. Talabér-Ritz,

kuultuaan julkisasiamiehen 5.5.2022 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat puitteiden luomisesta moottoriajoneuvojen ja niiden perävaunujen sekä tällaisiin ajoneuvoihin tarkoitettujen järjestelmien, osien ja erillisten teknisten yksiköiden hyväksymiselle 5.9.2007 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2007/46/EY (puitedirektiivi) (EUVL 2007, L 263, s. 1) 3 artiklan 27 alakohdan sekä 10, 19 ja 28 artiklan ja vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja direktiivin 2004/17/EY kumoamisesta 26.2.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/25/EU (EUVL 2014, L 94, s. 243) 60 ja 62 artiklan tulkintaa.

2 Nämä pyynnöt on esitetty kahdessa asiassa, joissa asianosaisina ovat Iveco Orecchia SpA ja APAM Esercizio SpA (C-68/21) sekä Brescia Trasporti SpA (C-84/21) ja jotka koskevat viimeksi mainittujen tekemää kahta julkista hankintaa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeussäännöt

Direktiivi 2007/46

3 Direktiivin 2007/46 johdanto-osan 2, 3 ja 14 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(2) Yhteisön sisämarkkinoiden luomisen ja niiden toiminnan vuoksi on syytä korvata jäsenvaltioiden hyväksyntäjärjestelmät yhteisön hyväksyntämenettelyllä, joka perustuu täydellisen yhdenmukaistamisen periaatteeseen.

(3) Järjestelmiin, osiin, erillisiin teknisiin yksiköihin ja ajoneuvoihin sovellettavat tekniset vaatimukset olisi yhdenmukaistettava ja määritettävä säädöksissä. Näillä säädöksillä olisi ensisijaisesti pyrittävä varmistamaan liikenneturvallisuuden, terveyden suojelun, ympäristönsuojelun, energiatehokkuuden ja luvattoman käytön estämisen korkea taso.

– –

(14) Ajoneuvojen hyväksyntää koskevan lainsäädännön päätarkoituksena on varmistaa, että markkinoille saatetut uudet ajoneuvot, osat ja erilliset tekniset yksiköt ovat turvallisuuden sekä ympäristönsuojelun kannalta korkeatasoisia. – – ”

4 Direktiivin 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Kohde”, säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä luodaan yhdenmukaistetut puitteet, joihin kuuluvat hallinnolliset säännökset ja tekniset vaatimukset, jotka koskevat kaikkien direktiivin soveltamisalaan kuuluvien uusien ajoneuvojen sekä tällaisiin ajoneuvoihin tarkoitettujen järjestelmien, osien ja erillisten teknisten yksiköiden hyväksyntää, jolloin tavoitteena on helpottaa niiden rekisteröintiä, myyntiä ja käyttöönottoa yhteisössä.

Tässä direktiivissä vahvistetaan myös säännökset, jotka koskevat tämän direktiivin mukaisesti hyväksyttyihin ajoneuvoihin tarkoitettujen osien ja varusteiden myyntiä ja käyttöönottoa.

Ajoneuvojen rakentamista ja toimintaa koskevat erityiset tekniset vaatimukset hyväksytään tämän direktiivin mukaisesti säädöksissä, joiden tyhjentävä luettelo on liitteessä IV.”

5 Mainitun direktiivin 2 artiklan, jonka otsikko on ”Soveltamisala”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tätä direktiiviä sovelletaan yhdessä tai useammassa vaiheessa suunniteltujen ja rakennettujen, maantiekäyttöön tarkoitettujen ajoneuvojen ja tällaisia ajoneuvoja varten suunniteltujen ja rakennettujen järjestelmien, osien ja erillisten teknisten yksiköiden tyyppihyväksyntään.

– – ”

6 Saman direktiivin 3 artiklassa, jonka otsikko on ”Määritelmät”, säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä ja liitteessä IV luetelluissa säädöksissä, ellei niissä toisin säädetä, tarkoitetaan:

1) ’säädöksellä’ erityisdirektiiviä tai -asetusta taikka tarkistetun vuoden 1958 sopimuksen liitteenä olevaa UNECE-sääntöä;

2) ’erityisdirektiivillä tai -asetuksella’ tämän direktiivin liitteessä IV olevassa I osassa lueteltua direktiiviä tai asetusta. Tähän käsitteeseen sisältyvät myös niiden täytäntöönpanosäädökset;

3) ’tyyppihyväksynnällä’ menettelyä, jossa jäsenvaltio varmentaa, että ajoneuvon, järjestelmän, osan tai erillisen teknisen yksikön tyyppi täyttää sitä koskevat hallinnolliset säännökset ja tekniset vaatimukset;

– –

5) ’EY-tyyppihyväksynnällä’ tyyppihyväksyntämenettelyä, jossa jäsenvaltio varmentaa, että ajoneuvon, järjestelmän, osan tai erillisen teknisen yksikön tyyppi on tämän direktiivin ja liitteessä IV tai XI lueteltujen säädösten sisältämien, sitä koskevien hallinnollisten säännösten ja teknisten vaatimusten mukainen;

– –

23) ’järjestelmällä’ yhden tai useamman erityistoiminnon suorittamiseksi ajoneuvossa yhdistettyjen laitteiden kokoonpanoa, jonka osalta on noudatettava säädösten vaatimuksia;

24) ’osalla’ ajoneuvon osaksi tarkoitettua laitetta, jonka on täytettävä säädöksen vaatimukset ja joka voidaan tyyppihyväksyä erikseen, kun säädöksessä nimenomaisesti niin säädetään;

25) ’erillisellä teknisellä yksiköllä’ ajoneuvon osaksi tarkoitettua laitetta, jonka on täytettävä säädöksen vaatimukset ja joka voidaan tyyppihyväksyä erikseen, mutta ainoastaan yhden tai useamman määrätyn ajoneuvotyypin yhteydessä, kun säädöksessä nimenomaisesti niin säädetään;

26) ’alkuperäisillä osilla tai varusteilla’ osia tai varusteita, jotka valmistetaan ajoneuvon valmistajan kyseisen ajoneuvon kokoonpanoa varten tuotettaville osille ja varusteille laatimien eritelmien ja tuotantostandardien mukaisesti. Tämä käsittää myös osat ja varusteet, jotka valmistetaan samalla tuotantolinjalla kuin kyseiset osat ja varusteet. Jos toisin ei osoiteta, oletetaan, että osat ovat alkuperäisiä osia, kun valmistaja varmentaa, että osat täyttävät kyseisen ajoneuvon kokoonpanossa käytettyjen osien laatuvaatimukset ja ne on valmistettu ajoneuvon valmistajan eritelmien ja tuotantostandardien mukaisesti;

27) ’valmistajalla’ hyväksyntäviranomaiselle tyyppihyväksynnästä, kaikista tyyppihyväksyntä- tai lupamenettelyn tekijöistä sekä tuotannon vaatimustenmukaisuudesta vastuussa olevaa henkilöä tai elintä. Ei ole välttämätöntä, että tämä henkilö tai elin on suoraan mukana hyväksyttäväksi haetun ajoneuvon, järjestelmän, osan tai erillisen teknisen yksikön kaikissa valmistusvaiheissa;

– – ”.

7 Direktiivin 2007/46 5 artiklassa, jonka otsikko on ”Valmistajia koskevat velvoitteet”, säädetään seuraavaa:

”1. Valmistaja on vastuussa hyväksyntäviranomaiselle kaikista hyväksyntämenettelyn tekijöistä sekä tuotannon vaatimustenmukaisuudesta riippumatta siitä, onko valmistaja suoranaisesti osallistunut ajoneuvon, järjestelmän, osan tai erillisen teknisen yksikön kaikkiin valmistusvaiheisiin.

– – ”

8 Kyseisen direktiivin 10 artiklassa, jonka otsikko on ”Järjestelmiä, osia tai erillisiä erillisiä teknisiä yksiköitä koskevat erityissäännökset”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on myönnettävä EY-tyyppihyväksyntä järjestelmälle, joka on valmistusasiakirjojen tietojen mukainen ja täyttää liitteessä IV tai XI säädetyn sitä koskevan erityisdirektiivin tai -asetuksen tekniset vaatimukset;

2. Jäsenvaltioiden on myönnettävä osan tai erillisen teknisen yksikön EY-tyyppihyväksyntä osalle tai erilliselle tekniselle yksikölle, joka on valmistusasiakirjojen tietojen mukainen ja täyttää liitteessä IV säädetyt, sitä koskevan erityisdirektiivin tai -asetuksen tekniset vaatimukset.

– – ”

9 Mainitun direktiivin 19 artiklassa, jonka otsikko on ”EY-tyyppihyväksyntämerkki”, säädetään seuraavaa:

”1. Osan tai erillisen teknisen yksikön valmistajan on kiinnitettävä kuhunkin hyväksytyn tyypin mukaisesti valmistettuun osaan tai yksikköön asiaa koskevassa erityisdirektiivissä tai -asetuksessa vaadittu EY-tyyppihyväksyntämerkki, riippumatta siitä, onko kyseinen osa tai yksikkö osa jotakin järjestelmää.

2. Jos EY-tyyppihyväksyntämerkkiä ei vaadita, valmistajan on kiinnitettävä osaan tai yksikköön vähintään kauppanimensä tai tavaramerkkinsä sekä tyyppi- ja/tai tunnusnumero.

– – ”

10 Saman direktiivin 28 artiklan, jonka otsikko on ”Osien ja erillisten teknisten yksiköiden myynti ja käyttöönotto”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot saavat sallia osien tai erillisten teknisten yksiköiden myynnin ja käyttöönoton, jos ja vain jos nämä osat tai erilliset tekniset yksiköt täyttävät niitä koskevien säädösten vaatimukset ja niissä on oikeat, 19 artiklan mukaiset merkinnät.”

11 Direktiivin 2007/46 38 artiklan, jonka otsikko on ”Osien tai erillisten teknisten yksiköiden valmistajille tarkoitetut tiedot”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Ajoneuvon valmistajan on asetettava osien tai erillisten teknisten yksiköiden valmistajien saataville kaikki ne tiedot, joita tarvitaan osien tai erillisten teknisten yksiköiden EY-tyyppihyväksyntään tai luvan saamiseen 31 artiklan nojalla; näihin tietoihin voi tarvittaessa sisältyä säädöksen liitteessä tai lisäyksessä erityisesti lueteltuja piirustuksia.

– –”

12 Direktiivin 2007/46 liite IV, jonka otsikko on ”Luettelo ajoneuvon EY-tyyppihyväksyntää varten täytettävistä vaatimuksista”, sisältää kaksi osaa. Kyseisen liitteen I osassa on luettelo unionin säädöksistä, kun taas II osassa luetellaan tietyt Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomission (UN/ECE) säännöt täsmentäen, että näiden sääntöjen mukaisesti myönnetyn hyväksynnän katsotaan vastaavan I osassa olevassa taulukossa mainitun asiaa koskevan erityisdirektiivin tai -asetuksen mukaisesti myönnettyä EY-tyyppihyväksyntää.

Asetus (EY) N:o 1400/2002

13 Perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta vertikaalisten sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmiin moottoriajoneuvoalalla 31.7.2002 annetun komission asetuksen (EY) N:o 1400/2002 (EYVL 2002, L 203, s. 30) , jonka voimassaolo päättyi sen 12 artiklan 3 kohdan mukaisesti 31.5.2010, 1 artiklan u alakohtaan sisältyi seuraava määritelmä:

”’laadultaan vastaavilla varaosilla’ ainoastaan varaosia, joiden valmistaja pystyy todistamaan milloin tahansa, että kyseiset osat vastaavat laadultaan osia, joita käytetään tai käytettiin kyseisten moottoriajoneuvojen kokoonpanossa”.

Direktiivi 2014/25

14 Direktiivin 2014/25 johdanto-osan 56 ja 83 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(56) Tämän direktiivin säännökset eivät saisi estää määräämästä tai toteuttamasta toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen julkisen moraalin, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden taikka ihmisten ja eläinten terveyden ja elämän suojelemiseksi, kasvien säilyttämiseksi tai muiden ympäristötoimien toteuttamiseksi, erityisesti kestävää kehitystä silmällä pitäen, edellyttäen että nämä toimenpiteet ovat SEUT:n mukaisia.

– –

(83) – –

Tekniset eritelmät olisi tämän perusteella laadittava siten, ettei kilpailua kavenneta keinotekoisesti vaatimuksilla, joilla suositaan tiettyä talouden toimijaa edellyttämällä sen yleensä tarjoamien tavaroiden, palvelujen tai rakennusurakoiden keskeisiä ominaisuuksia. Tämä tavoite voidaan yleensä saavuttaa parhaiten laatimalla tekniset eritelmät toiminnallisten ja suorituskykyä koskevien vaatimusten mukaisesti. – –

– – ”

15 Kyseisen direktiivin 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Kohde ja soveltamisala”, säädetään seuraavaa:

”1. Tällä direktiivillä vahvistetaan hankintayksiköiden noudattamia hankintamenettelyjä koskevat säännöt sellaisia hankintasopimuksia ja suunnittelukilpailuja varten, joiden ennakoitu arvo ei alita 15 artiklassa säädettyjä kynnysarvoja.

2. Tässä direktiivissä tarkoitettua hankintaa on tavarahankintasopimuksen, rakennusurakkasopimuksen tai palveluhankintasopimuksen avulla tapahtuva rakennusurakoiden,

tavaroiden tai palvelujen hankinta, jonka yksi tai useampi hankintayksikkö tekee valitsemiltaan talouden toimijoilta, edellyttäen, että kyseiset rakennusurakat, tavarat tai palvelut on tarkoitettu jonkin 8–14 artiklassa tarkoitetun toiminnan harjoittamiseen ”

16 Mainitun direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä ’hankintaviranomaisilla’ tarkoitetaan valtion viranomaisia, alue- tai paikallisviranomaisia, julkisoikeudellisia laitoksia sekä yhden tai useamman tällaisen viranomaisen tai julkisoikeudellisen laitoksen muodostamia yhteenliittymiä.”

17 Direktiivin 2014/25 4 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Tätä direktiiviä sovellettaessa hankintayksiköt ovat yksiköitä, jotka

a) ovat hankintaviranomaisia tai julkisia yrityksiä ja harjoittavat jotakin 8–14 artiklassa tarkoitettua toimintaa”.

18 Kyseisen direktiivin 11 artiklassa, jonka otsikko on ”Kuljetuspalvelut”, säädetään seuraavaa:

”Tätä direktiiviä sovelletaan sellaisten verkkojen antamiseen käyttöön tai niiden toimintaan, joiden tarkoituksena on tarjota yleisölle kuljetuspalveluja rautateitse, automatisoiduin järjestelmin, raitioteitse, johdinautoilla, linja-autoilla tai kaapeliradoilla.

– – ”

19 Mainitun direktiivin 15 artiklassa, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasioiden tosiseikkoihin, säädetään, että direktiiviä sovelletaan hankintasopimusten osalta hankintoihin, joiden ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa on yhtä suuri tai suurempi kuin 414 000 euroa, ellei niitä jätetä sen soveltamisalan ulkopuolelle 18–23 artiklassa tarkoitettujen poikkeusten tai asianomaisen toiminnan harjoittamista koskevan 34 artiklan nojalla.

20 Saman direktiivin 60 artiklassa, jonka otsikko on ”Tekniset eritelmät”, säädetään seuraavaa:

”1. Liitteessä VIII olevassa 1 kohdassa määritellyt tekniset eritelmät on esitettävä hankinta-asiakirjoissa. Teknisissä eritelmissä on vahvistettava rakennusurakoilta, palveluilta tai tavaroilta vaadittavat ominaisuudet.

– –

2. Teknisten eritelmien on mahdollistettava talouden toimijoiden yhtäläinen pääsy hankintamenettelyyn, eikä niillä saa luoda perusteettomia esteitä julkisten hankintojen avaamiselle kilpailulle.

3. Rajoittamatta pakollisten kansallisten teknisten sääntöjen soveltamista, sikäli kuin ne ovat unionin oikeuden mukaisia, tekniset eritelmät on laadittava jollakin seuraavista tavoista:

– –

b) viittaamalla teknisiin eritelmiin sekä seuraavassa tärkeysjärjestyksessä: kansallisiin standardeihin, joilla saatetaan voimaan eurooppalaisia standardeja, eurooppalaisiin teknisiin arviointeihin, yhteisiin teknisiin eritelmiin, kansainvälisiin standardeihin, muihin eurooppalaisten standardointielinten laatimiin teknisiin viitejärjestelmiin tai, jos näitä ei ole, kansallisiin standardeihin, kansallisiin teknisiin hyväksyntöihin tai kansallisiin rakennusurakoiden suunnitteluun, laskentaan ja toteuttamiseen sekä tavaroiden käyttöön liittyviin teknisiin eritelmiin;

– –

4. Teknisissä eritelmissä ei saa viitata tiettyyn valmistajaan tai tiettyä alkuperää oleviin tuotteisiin tai tiettyyn menetelmään, joka on ominainen tietyn talouden toimijan tuotteille tai palveluille, eikä tavaramerkkeihin, patentteihin, tyyppeihin tai tiettyyn alkuperään tai tuotantoon siten, että maininta suosisi tai sulkisi menettelystä pois tiettyjä yrityksiä tai tiettyjä tuotteita, paitsi jos tämä on perusteltua hankinnan kohteen vuoksi. Maininta tai viittaus on poikkeuksellisesti sallittu siinä tapauksessa, että hankinnan kohdetta ei ole mahdollista riittävän täsmällisesti ja täysin selvästi kuvata 3 kohdan mukaisesti. Tällaiseen mainintaan tai viittaukseen on liitettävä ilmaus ’tai vastaava’.

5. Jos hankintayksikkö käyttää mahdollisuutta viitata 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettuihin teknisiin eritelmiin, se ei saa hylätä tarjousta sillä perusteella, että tarjotut rakennusurakat, tavarat tai palvelut eivät ole niiden teknisten eritelmien mukaisia, joihin se on viitannut, jos tarjoaja osoittaa tarjouksessaan jollakin asianmukaisella tavalla, mukaan lukien 62 artiklassa tarkoitettu näyttö, että sen ehdottamat ratkaisut täyttävät teknisissä eritelmissä määritellyt vaatimukset vastaavalla tavalla.

– –”

21 Direktiivin 2014/25 62 artiklassa, jonka otsikko on ”Testausraportit, sertifiointi ja muut todistuskeinot”, säädetään seuraavaa:

”1. Hankintayksiköt voivat vaatia, että talouden toimijat esittävät vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksen laatiman testausraportin tai tällaisen laitoksen antaman todistuksen näyttönä siitä, että tarjous täyttää teknisissä eritelmissä asetetut vaatimukset tai perusteet ja että se on hankintasopimuksen tekoperusteiden tai hankintasopimuksen toteuttamisen ehtojen mukainen.

Jos hankintayksiköt vaativat erityisen vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksen antamien todistusten esittämistä, hankintayksiköiden on myös hyväksyttävä vastaavien muiden vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten antamat todistukset.

– –

2. Hankintayksiköiden on hyväksyttävä muu kuin 1 kohdassa tarkoitettu asianmukainen näyttö, kuten valmistajan tekniset asiakirjat, jos 1 kohdassa tarkoitetut todistukset tai testausraportit eivät ole olleet asianomaisen talouden toimijan käytettävissä eikä toimijan ole ollut mahdollista saada niitä asetettujen määräaikojen kuluessa, edellyttäen että käyttömahdollisuuden puuttuminen ei johdu asianomaisesta talouden toimijasta ja edellyttäen että asianomainen talouden toimija todistaa, että sen toimittamat rakennusurakat, tavarat tai palvelut täyttävät teknisissä eritelmissä edellytetyt vaatimukset tai perusteet, hankintasopimuksen tekoperusteet tai toteuttamisen ehdot.

– –”

Italian lainsäädäntö

28.4.2008 annettu infrastruktuuri- ja liikenneministerin asetus nro 32721

22 Direktiivi 2007/46 on saatettu osaksi Italian oikeusjärjestystä puitteiden luomisesta moottoriajoneuvojen ja niiden perävaunujen sekä tällaisiin ajoneuvoihin tarkoitettujen järjestelmien, osien ja erillisten teknisten yksiköiden hyväksymiselle 5.9.2007 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2007/46/EY täytäntöönpanosta 28.4.2008 annetulla infrastruktuuri- ja liikenneministerin asetuksella nro 32721 (decreto n° 32721 del Ministero delle Infrastrutture e dei Trasporti – Recepimento della direttiva 2007/46/CE del Parlamento e del Consiglio del 5 settembre 2007, relativa all'omologazione dei veicoli a motore e dei loro rimorchi, nonché dei sistemi, componenti ed entità tecniche destinati a tali veicoli) (GURI nro 162, supplemento ordinario, 12.7.2008).

23 Kyseisen asetuksen 3 §:n ff kohdassa määritetään ”valmistajalla” tarkoitettavan ”hyväksyntäviranomaiselle tyyppihyväksynnästä, kaikista tyyppihyväksyntä- tai lupamenettelyn tekijöistä sekä tuotannon vaatimustenmukaisuudesta vastuussa olevaa henkilöä tai elintä. Ei ole välttämätöntä, että tämä henkilö tai elin on suoraan mukana hyväksyttäväksi haetun ajoneuvon, järjestelmän, osan tai erillisen teknisen yksikön kaikissa valmistusvaiheissa.”

28.12.2000 annettu tasavallan presidentin asetus nro 445

24 Hallinnollisia asiakirjoja koskevista laeista ja asetuksista 28.12.2000 annetun tasavallan presidentin asetuksen nro 445/2000 (Decreto del Presidente della Repubblica No 445/2000 – Testo unico delle disposizioni legislative e regolamentari in materia di documentazione amministrativa) (GURI nro 42, supplemento ordinario, 20.2.2001) 49 §:n mukaan ”alkuperätodistuksia, EY-vaatimustenmukaisuustodistuksia, tavaramerkki- tai patenttitodistuksia ei voida korvata muulla asiakirjalla, ellei asiassa sovellettavassa säännöstössä muuta säädetä”.

18.4.2016 annettu asetus nro 50/2016

25 Julkisia hankintoja koskevasta koodeksista 18.4.2016 annetun asetuksen nro 50 (decreto legislativo n° 50 – Codice dei contratti pubblici) (GURI nro 91, supplemento ordinario, 19.4.2016) 68 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Liitteessä XIII olevassa 1 kohdassa määritellyt tekniset eritelmät on esitettävä hankintasopimusasiakirjoissa, ja niissä on vahvistettava rakennusurakoilta, palveluilta tai tavaroilta vaadittavat ominaisuudet. – –

– –

5. Rajoittamatta pakollisten kansallisten teknisten sääntöjen soveltamista, tekniset eritelmät on laadittava jollakin seuraavista tavoista: – – b) viittaamalla teknisiin eritelmiin sekä seuraavassa tärkeysjärjestyksessä: kansallisiin standardeihin, joilla saatetaan voimaan eurooppalaisia standardeja, eurooppalaisiin teknisiin arviointeihin, yhteisiin teknisiin eritelmiin, kansainvälisiin standardeihin, muihin eurooppalaisten standardointielinten laatimiin teknisiin viitejärjestelmiin

tai, jos näitä ei ole, kansallisiin standardeihin, kansallisiin teknisiin hyväksyntöihin tai kansallisiin rakennusurakoiden suunnitteluun, laskentaan ja toteuttamiseen sekä tavaroiden käyttöön liittyviin teknisiin eritelmiin. Kuhunkin viittaukseen on liitettävä ilmaus ’tai vastaava’ – –

6. Teknisissä eritelmissä ei saa viitata tiettyyn valmistajaan tai tiettyä alkuperää oleviin tuotteisiin tai tiettyyn menetelmään, joka on ominainen tietyn talouden toimijan tuotteille tai palveluille, eikä tavaramerkkeihin, patentteihin, tyyppeihin tai tiettyyn alkuperään tai tuotantoon siten, että maininta suosisi tai sulkisi menettelystä pois tiettyjä yrityksiä tai tiettyjä tuotteita, paitsi jos tämä on perusteltua hankinnan kohteen vuoksi. Maininta tai viittaus on poikkeuksellisesti sallittu siinä tapauksessa, että hankinnan kohdetta ei ole mahdollista riittävän täsmällisesti ja täysin selvästi kuvata 5 kohdan mukaisesti. Tällaiseen mainintaan tai viittaukseen on liitettävä ilmaus ’tai vastaava’.

7. Jos hankintaviranomainen käyttää mahdollisuutta viitata 5 kohdan b alakohdassa tarkoitettuihin teknisiin eritelmiin, se ei saa jättää tutkimatta tai hylätä tarjousta sillä perusteella, että tarjotut rakennusurakat, tavarat tai palvelut eivät ole niiden teknisten eritelmien mukaisia, joihin se on viitannut, jos tarjoaja osoittaa tarjouksessaan jollakin asianmukaisella tavalla, mukaan lukien 86 artiklassa tarkoitettu näyttö, että sen ehdottamat ratkaisut täyttävät teknisissä eritelmissä määritellyt vaatimukset vastaavalla tavalla.”

26 Kyseisen asetuksen 86 §:n 5 momentissa säädetään, että ”talouden toimijoiden teknisestä suorituskyvystä voidaan antaa näyttö yhdellä tai useammalla liitteessä XVII olevassa II osassa luetelluista tavoista rakennusurakoiden, tavaroiden tai palvelujen luonteen, määrän tai laajuuden ja käyttötarkoituksen mukaan”.

27 Kyseisen asetuksen liitteessä XVII olevan II osan k alakohdassa säädetään, että toimitettavien tuotteiden osalta keinoja teknisen suorituskyvyn todistamiseksi ovat: ”i) näytteet, kuvaukset tai valokuvat, joiden aitous on voitava hankintaviranomaisen pyynnöstä todistaa; ii) virallisten laadunvalvontaelinten tai toimivaltaisiksi tunnustettujen laitosten laatimat todistukset, joissa viittauksilla teknisiin eritelmiin tai standardeihin osoitetaan selkeästi määriteltyjen tavaroiden olevan vaatimustenmukaisia.”

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

Asia C-68/21

28 APAM Esercizio, joka on julkisen paikallisliikenteen alalla Mantovassa (Italia) toimiva yritys, aloitti 21.8.2018 julkaisemallaan tarjouspyyntöilmoituksella hankintamenettelyn ”Iveco-merkkisen linja-auton alkuperäisten varaosien tai niitä vastaavien varaosien hankintaa” koskevan puitesopimuksen tekemiseksi, ja hankinnan arvoksi arvioitiin 710 000 euroa

29 Tarjouspyyntöasiakirjan 5.1 kohdassa, jonka otsikko on ”Varaosatyypit”, tehtiin ero kolmentyyppisten varaosien välillä eli kyseessä olivat ”ajoneuvon turvallisuuteen ja ympäristönsuojeluun liittyvät varaosat”, ”alkuperäiset varaosat (tai ensiasennusosat)” ja ”alkuperäistä vastaavat varaosat”, ja viimeksi mainituilla tarkoitettiin ”varaosia (osia, komponentteja, varusteita), jotka vastaavat laadultaan alkuperäistä, tai osia, joiden laatu vastaa vähintään ajoneuvon kokoonpanossa käytettyjen osien laatua ja jotka on valmistettu alkuperäisen varaosan valmistajan laatimien teknisten eritelmien ja tuotantostandardien mukaisesti”.

30 Tältä osin täsmennettiin, että ”[alkuperäistä vastaavat] osat voi valmistaa unionin lainsäädännön ja voimassa olevien määräysten mukaisesti mikä tahansa yritys, joka pystyy milloin tahansa sertifioimaan voimassa olevan standardin (UNI-CEI-ENISO/IEC 17050) mukaisesti, että sen valmistamien varaosien laatu vastaa kyseisten ajoneuvojen kokoonpanossa käytettyjen alkuperäisten osien laatua”.

31 Tarjouspyyntöasiakirjan 5.2 kohdassa, jonka otsikko on ”Sertifioinnit ja ilmoitukset” todettiin, että alkuperäistä vastaavien varaosien hankinnan yhteydessä tarjoajan ”on tarjouskilpailumenettelyn yhteydessä esitettävä kustakin tarjoamastaan alkuperäistä vastaavasta varaosasta vaatimustenmukaisuustodistus tai erillinen tyyppihyväksyntätodistus, jonka valmistaja ja/tai tyyppihyväksynnästä vastaava viranomainen ja/tai testauslaboratorio on antanut ISO 45000 standardin mukaisesti”.

32 Tarjouspyyntöasiakirjan 15 kohdan, jonka otsikko on ”Hallinnolliset asiakirjat”, mukaisesti tarjouksessa esitettäviin hallinnollisiin asiakirjoihin kuului kyseisen 15 kohdan d alakohdassa edellytetty ”– – kustakin tarjotusta alkuperäistä vastaavasta varaosasta asianmukainen tekninen asiakirja-aineisto, jonka liitteenä on: – – tarjotun alkuperäistä vastaavan varaosan valmistajan tuotteesta toimittama tyyppihyväksyntätodistus, jos se on pakollinen; tarjotun alkuperäistä vastaavan varaosan valmistajan ilmoitus siitä, että tarjottu tuote vastaa alkuperäistä tuotetta (tai ensiasennustuotetta), että sillä voidaan täydellisesti ja ilman mitään mukautuksia korvata alkuperäinen varaosa siinä kokoonpanossa tai järjestelmässä, johon se on asennettava, että sen suorituskykyominaisuudet takaavat tuotteen säännönmukaisen toiminnan ja turvallisuuden kyseisessä järjestelmässä ja että sillä on sama elinkaari kuin alkuperäisellä tuotteella”.

33 Tarjouskilpailumenettelyyn osallistui kolme yritystä, joiden joukossa olivat Veneta Servizi International Srl unipersonale (jäljempänä VSI) ja Iveco Orecchia, jotka kummatkin olivat sijoittautuneet Italiaan.

34 APAM Esercizio valitsi 29.1.2019 tekemällään päätöksellä lopullisesti VSI:n sopimuspuoleksi.

35 Iveco Orecchia, joka oli luokiteltu toiselle sijalle, riitautti hankintasopimuksen tekemisen VSI:n kanssa Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia – sezione staccata di Bresciassa (Lombardian alueellinen hallintotuomioistuin – Bresciassa istuva jaosto, Italia) nostamallaan kanteella. Iveco Orecchia vetosi kanteensa tueksi muun muassa siihen, että VSI olisi pitänyt sulkea tarjouskilpailumenettelyn ulkopuolelle sen tekemän tarjouksen puutteellisuuden vuoksi, koska kyseinen yritys ei ollut toimittanut sen väitetysti valmistamien varaosien teknisten eritelmien vaatimustenmukaisuuden osoittamiseksi tyyppihyväksyntätodistusta tai vaatimustenmukaisuustodistusta eikä teknisiä asiakirjoja, joiden esittämisestä tarjouspyyntöasiakirjassa oli määrätty poissulkemisen uhalla. Iveco Orecchian mukaan VSI oli nimittäin tyytynyt esittämään yleisen itsesertifioinnin näiden varaosien vastaavuudesta alkuperäisten varaosien kanssa väittämällä olevansa näiden varaosien valmistaja, vaikka se oli vain tukkumyyjä.

36 Tribunale Amministrativo Regionale per la Lombardia – Sezione staccata di Brescia hylkäsi 25.6.2019 antamallaan tuomiolla Iveco Orecchian kanteen perusteettomana. Kyseinen tuomioistuin katsoi muun muassa, että tarjouskilpailumenettelyn säännöissä, jotka koskivat asiakirjoja, jotka tarjoajien on toimitettava, edellytettiin tietyn vaatimustenmukaisuustodistuksen tai erityisen tyyppihyväksynnän esittämistä, mikä merkitsee sitä, että tällaisen todistuksen

esittäminen riittää. Iveco Orecchia ei myöskään sen mukaan osoittanut merkityksellisten markkinoiden kattamien yksittäisten varaosien osalta, millä oikeudellisella perusteella olisi ollut tarpeen esittää myös näyttöä näiden osien tyyppihyväksynnästä.

37 Iveco Orecchia valitti kyseisestä tuomiosta Consiglio di Statoon (ylin hallintotuomioistuin, Italia).

Asia C-84/21

38 Brescia Trasporti SpA, joka on julkisen paikallisliikenteen alalla Bresciassa (Italia) toimiva yritys, aloitti 21.11.2018 julkaisemallaan tarjouspyyntöilmoituksella ”Iveco-merkkisen linja-auton, joka on varustettu Ivecon moottorilla, varaosien hankintaa – Cig 7680570EDB” koskevan menettelyn, ja hankinnan arvoksi arvioitiin 2 100 000 euroa.

39 Tarjouspyyntöasiakirjoihin liitettyjen teknisten eritelmien 1 kohdassa, jonka otsikko on ”Tekniset määritelmät”, määriteltiin kolme varaosatyyppiä eli ”alkuperäiset varaosat”, ”alkuperäiset ensiasennusosat” ja ”alkuperäistä vastaavat varaosat”, joista viimeksi mainittujen määriteltiin olevan ”[vara]osia, joiden laatu vastaa vähintään kyseisen ajoneuvon kokoonpanossa käytettyjen osien laatua ja jotka on valmistettu alkuperäisen varaosan valmistajan laatimien teknisten eritelmien ja tuotantostandardien mukaisesti”.

40 Teknisten eritelmien 3 kohdan mukaan ”laadultaan alkuperäistä vastaavien varaosien” osalta tarjoukseen oli liitettävä tarjouskilpailumenettelystä poissulkemisen uhalla ”varaosien valmistajan ilmoitus, jossa vakuutetaan kunkin varaosan osalta, että i) varaosat ovat riittävän laadukkaita, jotta niiden käytöllä ei vaaranneta valtuutetun verkon mainetta; ii) ne korvaavat täydellisesti – – ja ilman mitään varaosan mukautuksia alkuperäiset varaosat siinä kokoonpanossa tai järjestelmässä, johon ne on asennettava – –”. Kyseisessä kohdassa määrättiin myös, että ”toimittajan on lisäksi esitettävä tuotteen tyyppihyväksyntätodistus, jos se on pakollinen. Jarrupäällysteiden, jarrulevyjen ja jarrurumpujen osalta toimittajan on esitettävä edellä mainittujen asiakirjojen lisäksi todistus, joka osoittaa, että niillä on [UNECE-säännön nro 90 mukainen] EY-tyyppihyväksyntä.”

41 Tarjouskilpailumenettelyyn osallistui kaksi yritystä eli VAR Srl, joka on niin ikään Italiaan sijoittautunut yhtiö, ja Iveco Orecchia.

42 Brescia Trasporti valitsi 28.2.2019 tekemällään päätöksellä lopullisesti VAR:n sopimuspuoleksi.

43 Iveco Orecchia, joka on luokiteltu toiselle sijalle, nosti Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia – sezione staccata di Bresciassa kanteen päätöksestä tehdä hankintasopimus VAR:n kanssa. Iveco Orecchia vetosi kanteensa tueksi muun muassa siihen, että VAR olisi pitänyt sulkea tarjouskilpailumenettelyn ulkopuolelle sen tekemän tarjouksen puutteellisuuden vuoksi, koska kyseinen yritys ei ollut toimittanut tarjoamiensa vastaavien varaosien osalta valmistajan antamia todistuksia, jotka osoittaisivat kyseisen yrityksen tarjoamien varaosien vastaavan alkuperäisiä. VAR:n itsensä antamat todistukset eivät sen mukaan ole merkityksellisiä, koska VAR on varaosien kauppias/jälleenmyyjä eikä valmistaja. VAR ei myöskään ollut toimittanut näiden varaosien tyyppihyväksyntätodistuksia eikä tietoja niiden mahdollisesta tyyppihyväksynnästä.

44 Tribunale Amministrativo Regionale per la Lombardia – Sezione staccata di Brescia hylkäsi 26.8.2019 antamallaan tuomiolla Iveco Orecchian kanteen perusteettomana. Kyseinen tuomioistuin katsoi muun muassa, että tarjoajaa, joka osoittaa tuotteidensa vastaavuuden, ei voida sulkea pois tarjouskilpailusta ja ettei asiaa koskevassa säännöstössä edellytetä, että jokainen ajoneuvon osa on tyyppihyväksytty. Väite, jonka mukaan kaikille direktiivin 2007/46 liitteessä IV

luetelluissa säädöksissä tarkoitetuille varaosille on saatava erityinen tyyppihyväksyntä, ei ole perusteltu. Sillä, ettei VAR:n tarjoamille alkuperäisiä varaosia vastaaville rumpujarruvaraosille, joille UNECE-säännössä edellytetään tyyppihyväksyntää, ei ole tyyppihyväksyntätodista, ei ole merkitystä, kun otetaan huomioon muun muassa se, että kyseistä sääntöä sovelletaan ainoastaan vuoden 2016 marraskuun jälkeen rekisteröityihin ajoneuvoihin.

45 Iveco Orecchia valitti tästä tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen.

46 Di Pinto & Dalessandro Spa ja Bellizzi srl, jotka ovat kaksi Italiaan sijoittautunutta yhtiötä, jotka toimivat linja-autojen huoltomarkkinoilla, osallistuivat kyseiseen menettelyyn väliintulijoina.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

47 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että on erotettava toisistaan kaksi kyseessä oleviin tarjouskilpailumenettelyihin liittyvää näkökohtaa eli yhtäältä tarjoajien esittämien varaosien vastaavuus alkuperäisten varaosien kanssa, mikä edellyttää kyseessä olevien varaosien laadun arviointia ja kyseessä olevien tavaroiden vertailua, ja toisaalta tällaisten varaosien tyyppihyväksyntä, joka merkitsee sitä, että ne ovat eurooppalaisen tai kansallisen teknisen eritelmän mukaisia.

48 Kyseinen tuomioistuin toteaa lisäksi, että periaatteella, jonka mukaan tarjouskilpailun yhteydessä sallitaan vastaavat tuotteet, pyritään turvaamaan vapaa kilpailu ja tarjoajien yhdenvertainen kohtelu.

49 Varaosien, joille on oltava tyyppihyväksyntä, myynti on mahdollista vain, jos tyyppihyväksynnästä vastaava viranomainen on antanut niille tyyppihyväksynnän ja myyntiluvan, etenkin, jos ne voivat vaarantaa ajoneuvon turvallisuuden ja pahentaa ympäristövaikutuksia. Tältä osin direktiivin 2007/46 liitteeseen IV sisältyy yksityiskohtainen luettelo osista, joiden osalta on olemassa tyyppihyväksyntää koskeva merkityksellinen ja yksityiskohtainen säännöstö.

50 Pääasioissa kyseessä olevissa hankintamenettelyissä tarjouspyyntöön sisältyvässä tarjoajien toimittamia asiakirjoja koskevassa säännöstössä olisi edellytetty tyyppihyväksyntätodistuksen toimittamista siinä tapauksessa, että tällainen tyyppihyväksyntä olisi pakollinen. Nyt käsiteltävissä asioissa tarjouskilpailun voittajat olivat kuitenkin toimittaneet hankintaviranomaisille vaihtoehtoisena todisteena tarjoamiensa varaosien vastaavuudesta alkuperäisten varaosien kanssa tarjoajan ilmoituksen, johon ei ollut liitetty vaadittua tyyppihyväksyntätodistusta taikka muita vastaavia teknisiä asiakirjoja, kuten vaatimustenmukaisuustestejä, ja ne olivat hyväksyneet nämä.

51 Ensinnäkin esiin tulee siis kysymys siitä, onko tarjoajan toimitettava tarjouksen poissulkemisen uhalla myös alkuperäistä vastaavista varaosista, jotka on tyyppihyväksyttävä, tyyppihyväksyntätodistus todisteena siitä, että kyseiset osat todella vastaavat alkuperäisiä osia, tai onko ainakin esitettävä konkreettinen näyttö siitä, että varaosa on tyyppihyväksytty, vai riittääkö näiden asiakirjojen vaihtoehtona tarjoajan ilmoitus siitä, että sen tarjoukseen sisältyvät varaosat vastaavat alkuperäisiä osia.

52 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan on ilmeistä, että jos varaosaan sovelletaan jotakin direktiivin 2007/46 liitteessä IV tarkoitettua säädöstä, sitä voidaan pitää kaupan ainoastaan, jos se on ensin tyyppihyväksytty kyseisen direktiivin merkityksellisten säännösten ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen sekä kohtuullisuuden, moitteettoman toiminnan ja

puolueettomuuden periaatteiden mukaisesti. Ei ole kuitenkaan pois suljettu, että tällaista tyyppihyväksyntää koskevan näytön sijaan voisi riittää, että toimitetaan tyyppihyväksyntästodistus, jossa ilmoitetaan, että varaosa on kyseisessä tarjouspyynnössä vahvistettujen teknisten eritelmien mukainen.

53 Toiseksi on määritettävä, mistä yksiköstä vastaavuusilmoitusten on oltava peräisin, ja erityisesti, onko tarjotun varaosan valmistajan välttämättä annettava ne vai voiko myös jälleenmyyjä tai kauppias antaa ne.

54 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan direktiivin 2007/46 3 artiklan 27 alakohdassa määriteltyä valmistajan käsitettä voitaisiin tulkita suppeasti siten, että sillä tarkoitetaan vain valmistajaa. Asetuksen N:o 1400/2002 1 artiklan 1 kohdan u alakohta puoltaa tällaista lähestymistapaa. Kyseinen käsite voitaisiin tosin ymmärtää myös laajemmassa merkityksessä eli siten, että se kattaa kuluttajansuojaa koskevassa unionin lainsäädännössä tarkoitetun tuottajan tai toimijan, joka saattaa markkinoille ja myy omissa nimissään ja omalla vastuullaan muiden valmistamia vastaavia osia.

55 Tässä tilanteessa Consiglio di Stato (ylin hallintotuomioistuin, Italia) on päättänyt lykätä molempien pääasioiden käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset, joiden sanamuoto on kummassakin asiassa sama:

”1) Onko unionin oikeus – ja erityisesti direktiivin 2007/46/EY (ja sen 10, 19 ja 28 artiklan) säännökset sekä yhdenvertaisen kohtelun periaate, puolueettomuusperiaate, markkinaehtoisuuden periaate ja hyvän hallinnon periaate – erityisesti silloin, kun kyseessä on julkisiin palveluihin tarkoitettujen linja-autojen varaosia koskeva julkinen hankinta, esteenä sille, että hankintayksikkö voi hyväksyä tiettyyn ajoneuvoon tarkoitettuja muun valmistajan kuin ajoneuvon valmistajan valmistamia varaosia, joita ei siis ole tyyppihyväksytty ajoneuvon kanssa, jotka kuuluvat direktiivin 2007/46 liitteessä IV määriteltyjen teknisten sääntöjen alaisiin varaosiin (luettelo ajoneuvon EY-tyyppihyväksyntää varten täytettävistä vaatimuksista) ja joita tarjotaan tarjouskilpailussa ilman tyyppihyväksyntätodistusta ja ilman mitään tietoa tyyppihyväksynnän tosiasiallisesta olemassaolosta olettaen siten, että tyyppihyväksyntä ei olisi välttämätön, koska tarjoajalta peräisin oleva ilmoitus siitä, että varaosat vastaavat tyyppihyväksyttyjä alkuperäisiä osia, olisi riittävä?

2) Onko unionin oikeus ja erityisesti direktiivin 2007/46/EY 3 artiklan 27 alakohta esteenä sille, että kun kyse on julkiseen palveluun tarkoitettujen linja-autojen varaosia koskevasta julkisesta hankinnasta, yksittäiselle tarjoajalle annetaan mahdollisuus luokitella itsensä tiettyyn ajoneuvoon tarkoitetun tietyn varaosan, joka ei ole alkuperäinen, ”valmistajaksi”, erityisesti kun kyse on direktiivin 2007/46 liitteessä IV lueteltujen teknisten säädösten alaisista varaosista – –, vai pitäisikö kyseisen tarjoajan päinvastoin esittää näyttö – jokaisen näin tarjoamansa varaosan osalta ja sen osoittamiseksi, että ne vastaavat tarjouspyynnön teknisiä eritelmiä – siitä, että kyseinen tarjoaja on tyyppihyväksyntäviranomaiselle kaikista tyyppihyväksyntämenettelyn tekijöistä sekä tuotannon vaatimustenmukaisuudesta vastuussa oleva henkilö ja että se on suoraan mukana ainakin tietyissä hyväksyttäväksi haetun varaosan valmistusvaiheissa, ja jos pitäisi, miten tämä näyttö pitäisi esittää?”

Asian käsittelyn vaiheet unionin tuomioistuimessa

56 Asiat C-68/21 ja C-84/21 yhdistettiin kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten 16.3.2021 annetulla päätöksellä.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Alustavat huomautukset

57 Ensinnäkin on palautettava mieleen, että kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen välille SEUT 267 artiklalla luodussa yhteistyömenettelyssä unionin tuomioistuimen tehtävänä on antaa kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllinen vastaus, jonka perusteella kansallinen tuomioistuin voi ratkaista siinä vireillä olevan asian. Unionin tuomioistuimen on tämän vuoksi tarvittaessa muotoiltava sille esitetyt kysymykset uudelleen. Unionin tuomioistuimen tehtävänä on nimittäin tulkita kaikkia unionin oikeuden määräyksiä ja säännöksiä, joita kansalliset tuomioistuimet tarvitsevat ratkaistessaan niiden käsiteltäväksi saatettuja asioita, vaikka näitä määräyksiä ja säännöksiä ei olisi nimenomaisesti mainittu kansallisten tuomioistuinten unionin tuomioistuimelle esittämissä kysymyksissä (tuomio 19.12.2019, Nederlands Uitgeversverbond ja Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

58 Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin voi poimia kaikista kansallisen tuomioistuimen esittämistä seikoista ja erityisesti ennakkoratkaisupyynnön perusteluista ne unionin oikeutta koskevat seikat, joita on syytä tulkita, kun otetaan huomioon riidan kohde (tuomio 19.12.2019, Nederlands Uitgeversverbond ja Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

59 Vaikka nyt käsiteltävässä asiassa pitääkin paikkansa, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa ennakkoratkaisukysymyksissään vain joihinkin direktiivin 2007/46 säännöksiin ja useisiin oikeusperiaatteisiin, sekä tämän tuomioistuimen esittämistä selityksistä että sen ennakkoratkaisukysymyksistä ilmenee, että mainitut kysymykset koskevat näyttöä, joka voidaan pyytää tai jota on pyydettävä tarjoajilta tarjouskilpailun yhteydessä. Tästä seuraa, että hyödyllisen vastauksen antamiseksi esitettyihin kysymyksiin on otettava huomioon myös unionin oikeuden säännökset, jotka koskevat erityisesti näyttöä, jota voidaan tai täytyy pyytää tarjoajilta tarjouskilpailumenettelyssä sen osoittamiseksi, että niiden tarjoukset ovat kyseisen tarjouskilpailun teknisten eritelmien mukaisia.

60 Nämä säännökset sisältyvät pääasioiden oikeudenkäyntien kohteena olevien hankintamenettelyjen osalta direktiivin 2014/25 60 ja 62 artiklaan. Kuten komissio on lisäksi todennut kirjallisissa huomautuksissaan, kummatkin pääasioiden oikeudenkäynneissä kyseessä olevat hankintamenettelyt kuuluvat kyseisen direktiivin soveltamisalaan mainitun direktiivin 1 artiklan 1 ja 2 kohdan ja 4 artiklan 1 kohdan, 11 artiklan 1 kohdan ja 15 artiklan mukaisesti, koska ne koskevat sellaisten hankintayksiköiden hankintoja, joiden tarkoituksena on tarjota yleisölle kuljetuspalveluja linja-autoilla, koska nämä hankinnat on tarkoitettu näiden toimintojen harjoittamiseen ja koska pääasioissa kyseessä olevien sopimusten arvo ylittää mainitussa direktiivissä säädetyn kynnysarvon.

61 Toiseksi on todettava, että vaikka moottoriajoneuvojen ja niiden perävaunujen sekä tällaisiin ajoneuvoihin tarkoitettujen järjestelmien, komponenttien ja erillisten teknisten yksiköiden hyväksynnästä ja markkinavalvonnasta, asetusten (EY) N:o 715/2007 ja (EY) N:o 595/2009

muuttamisesta sekä direktiivin 2007/46/EY kumoamisesta 30.5.2018 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/858 (EUVL 2018, L 151, s. 1) 88 artiklan mukaan direktiivi 2007/46 kumottiin kyseisellä asetuksella 1.9.2020 alkavin vaikutuksin, ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee kuitenkin, että pääasioiden oikeudenkäynteihin johtaneet tosiseikat ovat tapahtuneet ennen tätä päivää. Näin ollen ennakkoratkaisukysymyksiin annettavien vastausten kannalta merkityksellisiä ovat direktiivin 2007/46 säännökset.

62 Kolmanneksi ennakkoratkaisukysymyksistä ilmenee, että ne koskevat ainoastaan säännöksiä, jotka koskevat linja-autojen varaosia, jotka ovat direktiivin 2007/46 3 artiklan 24 alakohdassa tarkoitettuja osia, joita koskevat kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 alakohdassa tarkoitetut säädökset, jotka sisältyvät mainitun direktiivin liitteeseen IV.

Ensimmäinen kysymys

63 Ensimmäisellä kysymyksellään, joka jakautuu kahteen osaan, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin
2007/46 10 artiklan 2 kohtaa, 19 artiklan 1 kohtaa ja 28 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että hankintaviranomainen voi hyväksyä sellaisen hankintamenettelyn yhteydessä, joka koskee varaosien hankkimista julkiseen palveluun tarkoitettuihin linja-autoihin, tarjouksen osista, joihin sovelletaan direktiivin 2007/46 liitteessä IV tarkoitettuja säädöksiä ilman, että siihen on liitetty varaosien tyyppihyväksyntätodistus antamatta tietoja tällaisen tyyppihyväksynnän tosiasiallisesta olemassaolosta, vai riittääkö tällaiselle hyväksymiselle direktiivin 2014/25 60 ja 62 artikla huomioon ottaen tarjoajan ilmoitus siitä, että ne vastaavat tyyppihyväksyttyjä alkuperäisiä osia.

64 Tämän kysymyksen ensimmäisestä osasta on aluksi muistutettava, että direktiivin 2007/46 tarkoituksena on, kuten kyseisen direktiivin johdanto-osan toisesta ja kolmannesta perustelukappaleesta ilmenee, ”korvata jäsenvaltioiden hyväksyntäjärjestelmät yhteisön hyväksyntämenettelyllä, joka perustuu täydellisen yhdenmukaistamisen periaatteeseen” ja että ”järjestelmiin, osiin, erillisiin teknisiin yksiköihin ja ajoneuvoihin sovellettavat tekniset vaatimukset olisi yhdenmukaistettava ja määritettävä säädöksissä”.

65 Siten direktiivin 2007/46 1 artiklan ensimmäisessä kohdassa määritellään kyseisen direktiivin kohde siten, että siinä ”luodaan yhdenmukaistetut puitteet, joihin kuuluvat hallinnolliset säännökset ja tekniset vaatimukset, jotka koskevat kaikkien direktiivin soveltamisalaan kuuluvien uusien ajoneuvojen sekä tällaisiin ajoneuvoihin tarkoitettujen järjestelmien, osien ja erillisten teknisten yksiköiden hyväksyntää, jolloin tavoitteena on helpottaa niiden rekisteröintiä, myyntiä ja käyttöönottoa yhteisössä”.

66 Mainitun direktiivin 1 artiklan toisen kohdan mukaan siinä ”vahvistetaan myös säännökset, jotka koskevat tämän direktiivin mukaisesti hyväksyttyihin ajoneuvoihin tarkoitettujen osien ja varusteiden myyntiä ja käyttöönottoa”.

67 Ensimmäisen kysymyksen ulottuvuuden rajaamiseksi on lisäksi todettava ensinnäkin, että vaikka direktiivissä 2007/46 tehdään ero useiden hyväksyntätyyppien välillä, tässä kysymyksessä olevasta viittauksesta erityisesti kyseisen direktiivin 10, 19 ja 28 artiklaan voidaan päätellä, että kyseinen ensimmäinen kysymys koskee ainoastaan mainitun direktiivin 3 artiklan 5 kohdassa tarkoitettua EY-tyyppihyväksyntää eli menettelyä, jossa jäsenvaltio varmentaa, että ajoneuvon, järjestelmän, osan tai erillisen teknisen yksikön tyyppi on saman direktiivin ja liitteessä IV tai XI lueteltujen

säädösten sisältämien, sitä koskevien hallinnollisten säännösten ja teknisten vaatimusten mukainen, ja viimeksi mainittu liite koskee erikoiskäyttöön tarkoitettuja ajoneuvoja ja niitä koskevia määräyksiä.

68 Direktiivin 2007/46 10 artikla sisältyy kyseisen direktiivin IV lukuun, jonka otsikko on ”EY-tyyppihyväksyntämenettelyn toteuttaminen”, kun taas mainitun direktiivin 19 artikla koskee, kuten sen otsikosta ilmenee, ”EY-tyyppihyväksyntämerkkiä”, ja saman direktiivin 28 artiklan 1 kohdassa, johon ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa ennakkoratkaisupyynnössään, viitataan direktiivin 2007/46 19 artiklaan.

69 Toiseksi direktiivin 2007/46 6 artiklassa otetaan käyttöön ajoneuvojen EY-tyyppihyväksynnässä noudatettavat menettelyt sekä sen 7 artiklassa järjestelmien, osien tai erillisten teknisten yksiköiden EY-tyyppihyväksynnässä noudatettava menettely. Koska ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että pääasioissa kyseessä olevia osia ei ole tyyppihyväksytty sen ajoneuvotyypin kanssa, jota varten tarjoajat tarjosivat niitä, vaan niiden esitettiin vastaavan tämän ajoneuvotyypin kanssa tyyppihyväksyttyjä alkuperäisiä osia, on katsottava, että nyt käsiteltävän asian kannalta merkityksellisiä ovat direktiivin 2007/46 säännökset, jotka koskevat järjestelmien, osien tai erillisten teknisten yksiköiden EY-tyyppihyväksyntää.

70 Tältä osin direktiivin 2007/46 10 artiklan 2 kohdan sanamuodosta ilmenee ensinnäkin, että jäsenvaltioiden on myönnettävä osan EY-tyyppihyväksyntä osalle, joka on yhtäältä valmistusasiakirjojen tietojen mukainen ja toisaalta täyttää kyseisen direktiivin liitteessä IV säädetyt, sitä koskevan erityisdirektiivin tai -asetuksen tekniset vaatimukset.

71 Direktiivin 2007/46 19 artiklan 1 kohdassa säädetään, että osan valmistajan on kiinnitettävä kuhunkin hyväksytyn tyypin mukaisesti valmistettuun osaan asiaa koskevassa erityisdirektiivissä tai -asetuksessa vaadittu EY-tyyppihyväksyntämerkki.

72 Direktiivin 2007/46 28 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot saavat sallia osien myynnin ja käyttöönoton, jos ja vain jos nämä osat täyttävät niitä koskevien säädösten vaatimukset ja niissä on oikeat, kyseisen direktiivin19 artiklan mukaiset merkinnät.

73 Yhtäältä mainitun direktiivin 10 artiklan 2 kohdasta, 19 artiklan 1 kohdasta, 28 artiklan 1 kohdasta ja liitteestä IV yhdessä luettuina ilmenee, että saman direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuissa säädöksissä tarkoitetuilta osin vaaditaan tyyppihyväksyntä, jos kyseisissä säädöksissä säädetään tällaisesta tyyppihyväksynnästä.

74 Toisaalta tästä seuraa, kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 51 kohdassa, että unionin lainsäätäjän direktiivissä 2007/46 valitsema keino sen osoittamiseksi, että ajoneuvon osat täyttävät kyseisen direktiivin liitteessä IV tarkoitetuissa säädöksissä vahvistetut vaatimukset, on tyyppihyväksyntä.

75 Tällaista tulkintaa tukee se, että ajoneuvojen hyväksyntää koskevan lainsäädännön päätarkoituksena on direktiivin 2007/46 14 perustelukappaleen mukaan ”varmistaa, että markkinoille saatetut uudet ajoneuvot, osat ja erilliset tekniset yksiköt ovat turvallisuuden sekä ympäristönsuojelun kannalta korkeatasoisia”. Kuten direktiivin 2007/46 3 artiklan 5 alakohdassa olevasta määritelmästä ilmenee, EY-tyyppihyväksynnällä kyseessä oleva jäsenvaltio varmentaa, että kyseinen osa on kyseisen direktiivin ja liitteessä IV tai XI lueteltujen säädösten sisältämien teknisten vaatimusten mukainen ja vahvistaa siten, että kyseinen osa on turvallisuuden sekä ympäristönsuojelun kannalta korkeatasoinen.

76 Direktiivin 2007/46 19 artiklan 2 kohdasta tosin ilmenee, että EY-tyyppihyväksyntää ei vaadita kaikentyyppisille osille. Tämä säännös koskee nimittäin tilannetta, jossa EY-tyyppihyväksyntää ei vaadita, mikä merkitsee sitä, että tietyntyyppiset osat voidaan vapauttaa velvollisuudesta hankkia tällainen tyyppihyväksyntä.

77 Tämä toteamus ei kuitenkaan vaikuta tämän tuomion 73 kohdassa esitettyyn päätelmään, jonka mukaan direktiivin 2007/46 liitteeseen IV sisältyvissä säädöksissä tarkoitetuilta osilta vaaditaan tyyppihyväksyntä jos näissä säädöksissä säädetään tällaisesta tyyppihyväksynnästä. Tällaisia osia voidaan näin ollen myydä tai ottaa käyttöön kyseisen direktiivin 28 artiklan 1 kohdan ja 19 artiklan 1 kohdan mukaisesti vain, jos niillä on tyyppihyväksyntä.

78 Tätä päätelmää eivät horjuta yhdenvertaisen kohtelun periaate, puolueettomuusperiaate, markkinaehtoisuuden periaate eikä hyvän hallinnon periaate, joihin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on viitannut. Yhdenvertaisen kohtelun periaatteesta on ensinnäkin muistutettava, että jos joltakin osatyypiltä vaaditaan tyyppihyväksyntä, tämä velvollisuus koskee kaikkia valmistajia. Kuten julkisasiamies on pääasiallisesti todennut ratkaisuehdotuksensa 56 kohdassa, mainittu tyyppihyväksyntävelvollisuus ei siis ole seuraus alkuperäisiä varaosia vastaavien varaosien valmistajien syrjinnästä alkuperäisten varaosien valmistajiin nähden.

79 Toiseksi tällaisen tyyppihyväksyntävelvollisuuden vaikutuksesta kilpailuun sen lisäksi – kuten edellä on todettu –, että tämä velvollisuus koskee kaikkia osien valmistajia, on riittävää todeta, että direktiivin 2007/46 38 artiklan 1 kohdan mukaan ajoneuvon valmistajan on annettava kyseisen tyypin ajoneuvojen osien valmistajien käyttöön kaikki ne tiedot, joita tarvitaan tällaisten osien EY-tyyppihyväksyntään.

80 Siltä osin kuin kolmanneksi on kyse puolueettomuusperiaatteesta ja hyvän hallinnon periaatteesta, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole selittänyt, miten nämä periaatteet voisivat olla merkityksellisiä tulkittaessa ensimmäisessä kysymyksessä tarkoitettuja direktiivin 2007/46 säännöksiä.

81 Ensimmäisen kysymyksen toisesta osasta, jolla pyritään määrittämään, voiko hankintaviranomainen hyväksyä tässä kysymyksessä tarkoitetun kaltaisen hankintamenettelyn yhteydessä tarjouksen, joka koskee direktiivin 2007/46 liitteessä IV tarkoitettujen säädösten soveltamisalaan kuuluvia osia ja jossa ei osoiteta, että nämä osat ovat saaneet tyyppihyväksynnän, koska tällaiseen tarjoukseen on liitetty tarjoajan ilmoitus, jonka mukaan kyseiset osat vastaavat tyyppihyväksynnän saaneita alkuperäisiä osia, on – kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 59 kohdassa – todettava, että tyyppihyväksynnän ja vastaavuuden käsitteillä on eri sisältö.

82 Kuten direktiivin 2007/46 3 artiklan 5 alakohdasta ilmenee, tyyppihyväksyntä varmentaa toimivaltaisten viranomaisten suorittamien asianmukaisten tarkastusten johdosta, että kun on kyse EY-tyyppihyväksynnästä, osan tyyppi on direktiivin 2007/46 vaatimusten mukainen, mukaan lukien kyseisen direktiivin liitteessä IV lueteltujen säädösten sisältämät tekniset vaatimukset.

83 Käsitettä ”vastaava” ei ole määritelty direktiivissä 2007/46, vaan sillä tarkoitetaan sen tavanomaisen merkityksen mukaan samaa arvoa tai tehtävää. Näin ollen osan vastaavuus koskee kysymystä siitä, onko kyseisellä osalla samat ominaisuudet kuin toisella osalla riippumatta siitä, onko viimeksi mainittu tyyppihyväksytty vai ei. Kuten julkisasiamies on todennut

ratkaisuehdotuksensa 62 kohdassa, näyttö tyyppihyväksynnästä ja vastaavuudesta eivät siis ole vaihdettavissa keskenään, koska tyyppihyväksytty osa ei voi vastata tarjouskilpailun kohteena olevaa alkuperäistä osaa.

84 Ei tosin ole poissuljettua, että sellaisen tyypin osat, jota ole tyyppihyväksytty, vastaavat tosiasiassa kyseessä olevan hankintamenettelyn kohteena olevia alkuperäisiä osia. Koska unionin lainsäätäjä on kuitenkin – kuten tämän tuomion 77 kohdassa on todettu – päättänyt, että tyypiltään sellaisia osia, joiden suhteen direktiivin 2007/46 liitteessä IV tarkoitetuissa säädöksissä säädetään tyyppihyväksynnästä, voidaan myydä tai ottaa käyttöön kyseisen direktiivin 28 artiklan 1 kohdan ja 19 artiklan 1 kohdan mukaisesti vain, jos osa on tyyppihyväksytty, on todettava, että näiden osien osalta näyttöä tyyppihyväksynnästä ei voida korvata tarjoajalta peräisin olevalla vastaavuusilmoituksella.

85 Tätä päätelmää eivät horjuta direktiivin 2014/25 60 ja 62 artiklan säännökset, jotka koskevat teknisiä eritelmiä, jotka voivat sisältyä pääasioiden oikeudenkäynteihin johtaneiden tarjouspyyntöjen kaltaisiin tarjouspyyntöihin, ja näyttöä, jonka avulla tarjoajat voivat osoittaa, että niiden tarjoukset vastaavat näitä teknisiä eritelmiä.

86 Kyseisen direktiivin 60 artiklan 2 kohdasta ilmenee, että teknisten eritelmien, joissa mainitun direktiivin 60 artiklan 1 kohdan mukaan määritellään samassa direktiivissä tarkoitettujen rakennusurakoiden, palvelujen tai tavaroiden ominaisuudet, on mahdollistettava talouden toimijoiden yhtäläinen pääsy hankintamenettelyyn, eikä niillä saa luoda perusteettomia esteitä julkisten hankintojen avaamiselle kilpailulle.

87 Direktiivin 2014/25 60 artiklan 4 kohdassa sallitaan poikkeuksellisesti se, että teknisissä eritelmissä viitataan ”tavaramerkkeihin, patentteihin, tyyppeihin tai tiettyyn alkuperään tai tuotantoon”, jos se on tarpeen hankinnan kohteen riittävän täsmällisesti ja täysin selvästi kuvaamiseksi ja kunhan tällaiseen viittaukseen liitetään ilmaus ”tai vastaava”: tätä mahdollisuutta pääasian oikeudenkäynteihin johtaneissa tarjouspyynnöissä on käytetty.

88 Tällaisessa tapauksessa direktiivin 2014/25 60 artiklan 5 kohdan mukaan tarjoaja voi osoittaa, että sen ehdottamat ratkaisut täyttävät teknisissä eritelmissä määritetyt vaatimukset ”jollakin asianmukaisella tavalla, mukaan lukien 62 artiklassa tarkoitettu näyttö”, mikä sisältää mainitun direktiivin 62 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksen antaman todistuksen kaltaisten tapojen lisäksi muut saman direktiivin 62 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun muun asianmukaisen näytön.

89 Kuten myös direktiivin 2014/25 83 perustelukappaleesta ilmenee, näillä säännöksillä pyritään siihen, että tekniset eritelmät laaditaan suorituskyvyn ja toiminnallisten vaatimusten perusteella, ja ne on laadittava siten, ettei mainituilla teknisillä eritelmillä kavenneta kilpailua keinotekoisesti vaatimuksilla, joilla suositaan tiettyä talouden toimijaa edellyttämällä sen yleensä tarjoamien tavaroiden, palvelujen tai rakennusurakoiden keskeisiä ominaisuuksia.

90 On kuitenkin todettava, että direktiivin 2014/25 johdanto-osan 56 perustelukappaleen mukaan ei voida jättää huomiotta muun muassa turvallisuutta ja ympäristönsuojelua koskevissa muissa unionin oikeussäännöissä asetettuja pakottavia vaatimuksia, kuten direktiivissä 2007/46 näistä samoista syistä vahvistettua tyyppihyväksyntää koskevaa vaatimusta.

91 Kuten julkisasiamies esittää ratkaisuehdotuksensa 80 kohdassa, direktiivin 2014/25 ei siten pidä estää direktiivin 2007/46 soveltamista siltä osin kuin viimeksi mainitulla pyritään sen kolmannen perustelukappaleen mukaisesti varmistamaan liikenneturvallisuuden, terveyden suojelun, ympäristönsuojelun, energiatehokkuuden ja luvattoman käytön estämisen korkea taso. Siltä osin kuin direktiivissä 2007/46 – nimenomaan näitä tavoitteita silmällä pitäen – edellytetään tiettyjen ajoneuvon varaosien tyyppihyväksyntää, tästä vaatimuksesta tulee pakottava, eikä sitä voida kiertää viittaamalla direktiiviin 2014/25.

92 Pääasioiden oikeudenkäynneissä hankintamenettelyt koskivat sellaisia osia, jotka saattoivat olla alkuperäisiä Iveco-osia tai niitä vastaavia. Kuten tämän tuomion 77 kohdassa on todettu, direktiivin 2007/46 liitteeseen IV sisältyvissä säädöksissä tarkoitettuja osia, joita koskee tyyppihyväksyntävelvollisuus, voidaan myydä tai ottaa käyttöön vain, jos ne on tyyppihyväksytty.

93 Näin ollen direktiivillä 2007/46 käyttöön otettujen pakottavien vaatimusten täyttämiseksi ainoastaan tällaisen tyyppihyväksynnän saaneita osia, joita voidaan siis myydä, voidaan pitää kyseisten tarjouspyyntöjen mukaisesti alkuperäisiä vastaavina, koska näitä osia koskee tyyppihyväksyntävelvollisuus.

94 Edellä todetun perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2007/46 10 artiklan 2 kohtaa, 19 artiklan 1 kohtaa ja 28 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että hankintaviranomainen voi hyväksyä julkiseen palveluun tarkoitettujen linja-autojen varaosien hankintamenettelyn yhteydessä tarjouksen osista, jotka kuuluvat direktiivin 2007/46 liitteessä IV mainittujen säädösten soveltamisalaan ilman, että siihen on liitetty todistus tämän tyyppisten osien tyyppihyväksynnästä ja ilman, että siinä annetaan tietoja tällaisen tyyppihyväksynnän tosiasiallisesta olemassaolosta, jos näissä säädöksissä säädetään tällaisesta hyväksynnästä.

Toinen kysymys

95 Toisella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 2014/25 60 ja 62 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä direktiivin 2007/46 3 artiklan 27 alakohdassa olevan käsitteen ”valmistaja” määritelmän perusteella sille, että hankintaviranomainen voi hyväksyä julkiseen palveluun tarkoitettujen linja-autojen varaosia koskevan hankintamenettelyn yhteydessä näytöksi direktiivin 2007/46 liitteessä IV tarkoitettujen säädösten soveltamisalaan kuuluvien ja tarjoajan tarjoaminen osien vastaavuudesta kyseiseltä tarjoajalta peräisin olevan vastaavuusilmoituksen, koska mainittu tarjoaja on vain näiden osien jälleenmyyjä tai kauppias, vaikka se luokitteleekin itse itsensä niiden valmistajaksi.

96 Kuten unionin tuomioistuin on todennut 12.7.2018 antamassaan tuomiossa VAR ja ATM (C-14/17, EU:C:2018:568, 35 kohta) vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelyjen yhteensovittamisesta 31.3.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/17/EY (EUVL 2004, L 134, s. 1) 34 artiklan tulkinnasta, ”kun hankintasopimusasiakirjoissa olevissa teknisissä eritelmissä viitataan tiettyyn tavaramerkkiin, alkuperään tai tuotantoon, hankintayksikön on edellytettävä, että tarjoaja osoittaa jo tarjouksessaan ehdottamiensa tuotteiden vastaavuuden näissä teknisissä eritelmissä määriteltyihin tuotteisiin nähden”.

97 Unionin tuomioistuin on kyseisessä tuomiossa täsmentänyt myös, että hankintaviranomaisella ”on harkintavaltaa niiden tapojen määrittämisen osalta, joita tarjoajat voivat käyttää osoittaakseen vastaavuuden tarjouksissaan. Tätä harkintavaltaa on kuitenkin käytettävä niin, että

hankintayksikön hyväksymät todistelutavat tosiasiallisesti mahdollistavat sen, että kyseisen yksikkö voi arvioida hyödyllisellä tavalla sille tehtyjä tarjouksia, ja että nämä tavat eivät mene pidemmälle kuin mikä on tämän vuoksi tarpeen”.

98 Sama tulkinta on omaksuttava direktiivin 2004/17 korvanneen direktiivin 2014/25 60 ja 62 artiklan osalta, sillä näissä artikloissa edellytetään ensin mainitun direktiivin 34 artiklan tavoin, että tarjoajan, joka haluaa käyttää mahdollisuutta tarjota tuotteita, jotka vastaavat tuotteita, jotka on määritelty viittaamalla tiettyyn tavaramerkkiin, alkuperään tai tuotantoon, on osoitettava jo tarjouksessaan jollakin asianmukaisella tavalla kyseessä olevien tuotteiden vastaavuus.

99 Tästä oikeuskäytännöstä seuraa, että huolimatta hankintaviranomaisella tältä osin olevasta harkintavallasta sen hyväksymän näytön on mahdollistettava se, että se voi tosiasiallisesti arvioida tarjousta hyödyllisellä tavalla sen määrittämiseksi, onko se kyseisessä tarjouspyynnössä tarkoitettujen teknisten eritelmien mukainen.

100 Jotta vastaavuusilmoitus voitaisiin katsoa direktiivin 2014/25 60 artiklan 5 kohdassa ja 62 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuksi joksikin asianmukainen näytöksi, sen on oltava siten peräisin elimeltä, joka voi taata tällaisen vastaavuuden, mikä edellyttää, että kyseinen elin ottaa teknisen vastuun kyseessä olevista osista ja sillä on tarvittavat välineet näiden osien laadun varmistamiseksi. Ainoastaan mainittujen osien valmistaja voi täyttää nämä edellytykset.

101 Tällainen tulkinta vahvistetaan direktiivin 2014/25 62 artiklan 2 kohdassa, jossa säädetään, että ”valmistajan tekniset asiakirjat” voivat olla asianmukainen näyttö, mikä merkitsee sitä, että tämä näyttö on peräisin kyseessä olevan varanosan valmistajalta. Tämä tulkinta on yhdenmukainen myös asetuksen N:o 1400/2002 1 artiklan u alakohdan kanssa, jonka mukaan tässä asetuksessa ”laadultaan vastaavilla varaosilla” tarkoitetaan ”ainoastaan varaosia, joiden valmistaja pystyy todistamaan milloin tahansa, että kyseiset osat vastaavat laadultaan osia, joita käytetään tai käytettiin kyseisten moottoriajoneuvojen kokoonpanossa”. Vaikka kyseisen asetuksen voimassaoloaika päättyi 31.5.2010, sen 1 artiklan u alakohdassa vahvistettiin, että ollakseen merkityksellinen vastaavuusilmoituksen tuli olla peräisin valmistajalta.

102 Lisäksi direktiivin 2007/46 3 artiklan 27 alakohdan mukaan ”valmistajalla” tarkoitetaan ”hyväksyntäviranomaiselle tyyppihyväksynnästä, kaikista tyyppihyväksyntä- tai lupamenettelyn tekijöistä sekä tuotannon vaatimustenmukaisuudesta vastuussa olevaa henkilöä tai elintä”, eikä ole välttämätöntä, että tämä henkilö tai elin on suoraan mukana hyväksyttäväksi haetun ajoneuvon, järjestelmän, osan tai erillisen teknisen yksikön kaikissa valmistusvaiheissa.

103 Vaikka tämä määritelmä koskee vain ajoneuvoja ja varaosia, jotka on tyyppihyväksyttävä, se antaa hyödyllisiä viitteitä sen määrittämiseksi, ketä voidaan pitää osan ”valmistajana”, jotta voidaan tutkia, voiko itsensä kyseisen osan valmistajaksi luokittelevalta henkilöltä peräisin oleva vastaavuusilmoitus olla asianmukainen näyttö. Tästä määritelmästä nimittäin ilmenee, että voidakseen tulla luokitelluksi osan ”valmistajaksi”, yrityksen ei välttämättä tarvitse olla suoraan mukana kyseisen osan kaikissa valmistusvaiheissa.

104 Tässä yhteydessä on hyödyllistä myös direktiivin 2007/46 3 artiklan 26 alakohdassa olevan ilmaisun ”alkuperäisillä osat tai varusteet” määritelmä, jonka mukaan ”jos toisin ei osoiteta, oletetaan, että osat ovat alkuperäisiä osia, kun valmistaja varmentaa, että osat täyttävät kyseisen ajoneuvon kokoonpanossa käytettyjen osien laatuvaatimukset ja ne on valmistettu ajoneuvon valmistajan eritelmien ja tuotantostandardien mukaisesti. ”

105 Tästä määritelmästä ilmenee, että jotta voidaan osoittaa, että varaosaa voidaan pitää alkuperäisenä osana, tätä koskevan ilmoituksen on oltava peräisin kyseisen osan valmistajalta huolimatta siitä, että kyseinen osa on valmistettu ajoneuvon valmistajan kyseisen ajoneuvon kokoonpanoa varten laatimien eritelmien ja tuotantostandardien mukaisesti.

106 Näin ollen on pääteltävä, että jotta vastaavuusilmoituksen voitaisiin katsoa olevan pääasian oikeudenkäynteihin johtaneiden tarjouspyyntöjen yhteydessä asianmukainen näyttö, sen on oltava peräisin kyseisen osan valmistajalta, vaikka kyseisen valmistajan ei välttämättä täydykään osallistua suoraan mainitun osan kaikkiin valmistusvaiheisiin.

107 Sitä vastoin jälleenmyyjältä tai kauppiaalta peräisin olevaa vastaavuusilmoitusta ei voida pitää asianmukaisena näyttönä.

108 Vaikka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on ratkaistava, voidaanko tarjoajia pitää pääasioissa niiden tarjoamien osien ”valmistajina”, on täsmennettävä, että hyödyllisen vastauksen antamiseksi kyseiselle tuomioistuimelle – toisin kuin menettelyyn unionin tuomioistuimessa osallistuneet tietyt osapuolet ovat väittäneet – sillä, että tarjoaja valmistaa muita kuin kyseessä olevan hankintamenettelyn kohteena olevia varaosia ja on kauppakamarin jäsen taikka sen toiminnalle on annettu laatusertifikaatti, ei ole merkitystä sen määrittämiseksi, voidaanko kyseistä tarjoajaa pitää tarjouksessaan tarjoamien osien valmistajana.

109 Lisäksi väite, jonka mukaan valmistajan käsitettä on tulkittava laajemmin sen vuoksi, että tiettyjen kuluttajien suojelua koskevien unionin direktiivien ja erityisesti kulutustavaroiden kauppaa ja niihin liittyviä takuita koskevista tietyistä seikoista 25.5.1999 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 1999/44/EY (EYVL 1999, L 171, s. 12) 1 artiklan 2 kohdan c alakohdan ja tietyistä tavarakauppaa koskeviin sopimuksiin liittyvistä seikoista, asetuksen (EU) 2017/2394 ja direktiivin 2009/22/EY muuttamisesta sekä direktiivin 1999/44/EY kumoamisesta 20.5.2019 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/771 (EUVL 2019, L 136, s. 28) 2 artiklan 4 alakohdan nojalla tuottajan käsitettä on laajennettu siten, että se sisältää toimijan, joka vain saattaa tuotteen markkinoille liittämällä siihen tavaramerkkinsä ilman, että se olisi aineellisesti osallistunut valmistusprosessiin, on myös hylättävä. Kyseisen lainsäädännön tarkoituksena on nimittäin muun muassa taata kuluttajansuoja, kuten direktiivin 1999/44 1 artiklan 1 kohdasta ja direktiivin 2019/771 1 artiklasta ilmenee, eikä sillä siis ole merkitystä julkisia hankintoja koskevan unionin lainsäädännön tulkinnassa.

110 Lopuksi on muistutettava, kuten tämän tuomion 94 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee, että näyttö siitä, että tarjoajan ehdottamat tuotteet vastaavat tarjouspyyntöön sisältyvissä teknisissä eritelmissä määriteltyjä tuotteita, on esitettävä jo tarjouksessa ja että tämän näytön avulla hankintayksikkö voi tosiasiallisesti arvioida sille esitetyt tarjoukset hyödyllisellä tavalla. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on tarkistaa, onko pääasioiden menettelyissä tehty näin.

111 Edellä todettujen seikkojen perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2014/25 60 ja 62 artiklaa on tulkittava siten, että kun otetaan huomioon direktiivin 2007/46 3 artiklan 27 alakohdassa olevan käsitteen ”valmistaja” määritelmä, ne ovat esteenä sille, että hankintaviranomainen voi hyväksyä julkiseen palveluun tarkoitettujen linja-autojen varaosien hankintamenettelyn yhteydessä näytöksi direktiivin 2007/46 liitteessä IV tarkoitettujen säädösten soveltamisalaan kuuluvien ja tarjoajan tarjoamien osien vastaavuudesta vastaavuusilmoituksen, joka on peräisin kyseiseltä tarjoajalta, kun tätä tarjoajaa ei voida pitää kyseisten osien valmistajana.

Oikeudenkäyntikulut

112 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kuudes jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Puitteiden luomisesta moottoriajoneuvojen ja niiden perävaunujen sekä tällaisiin ajoneuvoihin tarkoitettujen järjestelmien, osien ja erillisten teknisten yksiköiden hyväksymiselle 5.9.2007 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2007/46/EY (puitedirektiivi) 10 artiklan 2 kohtaa, 19 artiklan 1 kohtaa ja 28 artiklan 1 kohtaa**

   on tulkittava siten, että

   ne ovat esteenä sille, että hankintaviranomainen voi hyväksyä julkiseen palveluun tarkoitettujen linja-autojen varaosien hankintamenettelyn yhteydessä tarjouksen osista, jotka kuuluvat direktiivin 2007/46 liitteessä IV mainittujen säädösten soveltamisalaan, ilman, että siihen on liitetty todistus tämäntyyppisten osien tyyppihyväksynnästä, ja ilman, että siinä annetaan tietoja tällaisen tyyppihyväksynnän tosiasiallisesta olemassaolosta, jos näissä säädöksissä säädetään tällaisesta hyväksynnästä.

2) **Vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja direktiivin 2004/17/EY kumoamisesta 26.2.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/25/EU 60 ja 62 artiklaa**

   on tulkittava siten, että

   kun otetaan huomioon direktiivin 2007/46 3 artiklan 27 alakohdassa olevan käsitteen ”valmistaja” määritelmä, ne ovat esteenä sille, että hankintaviranomainen voi hyväksyä julkiseen palveluun tarkoitettujen linja-autojen varaosien hankintamenettelyn yhteydessä näytöksi direktiivin 2007/46 liitteessä IV tarkoitettujen säädösten soveltamisalaan kuuluvien ja tarjoajan tarjoamien osien vastaavuudesta vastaavuusilmoituksen, joka on peräisin kyseiseltä tarjoajalta, kun tätä tarjoajaa ei voida pitää kyseisten osien valmistajana.

Allekirjoitukset